

klad. Z tohoto darovaného denního obnovení ve víře vyzárají však síly, které naplňují odvahou a radostí, abychom svou vnitřní etickou službu v naší společnosti konali bez malomyslnosti a statečně: v osobně lidských životních vztazích, ve světě socio-ekonomických struktur i ve službě proměny mentality ve společnosti.

Zpracoval Milan Hájek

POSLÁNÍ CÍRKVE V PŘÍTOMNOSTI

1. Obzor poslání

(1) Vyznáváme, že Bůh započal v Kristu dílo obnovy světa a že jeho záměr bude při Kristově příchodu na konci věků zjeven v odhalené pravdě. Tato naděje tvoří vlastní obzor poslání církve. Ježíš Kristus, který na sebe vzal lidskou podobu, je svým Duchem přítomen všude tam, kde se vede zápas o uskutečnění pravého lidství (Řím 8, 19-22). Jako Kristovo tělo se církev na humanizaci světa podílí způsobem, kterým odpovídá na zvěst evangelia.

2. Zdroje poslání

(2) Pro své poslání je církev stále znovu vyzbrojována zvěstovaným evangeliem ve společenství lidí, kteří se u stolu Páně přiznávají ke Kristu, v jehož jméno byli pokřtěni, jako k Pánu svých životů i světa. V tomto společenství je křesťan osvobozován k radosti, vyjadřující se jak bohoslužebnou adorací (Sk 2, 46 EN AGALLIASI), tak účinnou služebnou přítomností Kristova lidu ve světě (Sk 3, 1-11).

3. Církev dlužnicí všech

(3) Radost a svoboda víry míří s vnitřní nutností k člověku v jeho přítomnosti. Vzkříšený Pán strhuje církev do postoje dlužnice všech (Řím 1, 14). Zbavuje ji farizejství, povýšenosti

a samospravedlnosti. Strženost evangeliem vyjadřují od nejstarších dob přímělné modlitby, v nichž se církev solidarizuje se vším stvořením, zejména se stvořením trpícím (Řím 8, 23). Církev je dlužnicí všech a nezajištěnou poutnicí na cestě svého Pána jen tehdy, je-li svými nejhlubšími bohoslužebnými projevy přítomna reálnému světu své současnosti, nežije-li ani ve světě minulosti ani ve světě iluzí. Přítomnost má pro ni ve všech dobách povahu přítomnosti soudů a zaslíbení Božích. Soudy volají k pokání, zaslíbení otevírají nové možnosti. Právě proto, že přítomnost je pro církev přítomností toho, který je tentýž včera i dnes i navěky (Žid 13, 8), objevuje ji stále znovu v prorocké odvěze víry a v moulitebném soustředění.

4. Otázka proroctví

(4) Umění vrhnout světlo na cestu církve v přítomnosti je darem prorockým. O funkci a povaze prorockého daru (charismatu) se dnes vede v bohosloví tak široká diskuse, že by nebylo odpovědné chtít v této otázce dát definitivní odpověď. Máme za to, že tak jako nelze vytvořit naprostou paralelu mezi společenstvím starozákonního lidu, které bylo zároveň společenstvím národním a státním, nelze také ztotožnit proroctví ve Starém zákoně, které bylo funkcí tohoto lidu, s proroctvím v Novém zákoně.

(5) Ve svém hodnocení přítomnosti vnesl do diskuse o proroctví nový aspekt J.L.Hromádka, který je pochopil také jako přiznání k pozitivním hodnotám dějin - konkrétně k hodnotám socialismu, který vzešel z Říjnové revoluce.

(6) Představitelé naší církve v letech mezi dvěma válkami zastávali většinou stanovisko, že církev na synodech nemá mluvit do veřejných záležitostí, nýbrž že se má soustředit na duchovní život. Toto stanovisko proniklo hluboko do sborů.

(7) Po válce ovšem u nás došlo k revoluční politické změně a k podstatné proměně postavení církve ve společnosti. Z určité přízně za první republiky se církev dostala do situace, kdy je zbavena politických opor; je to pro ni situace nová, teologicky ovšem zdravější a nadějnější. Staví před nás bohosloveské otázky v ostřejším světle a vzhledem k průměru ekumeny s mož-

ností jistého předstihu. Je proto závazkem naší teologické práce promyšlet a formulovat tyto nové problémy. Patří k nim i problém proroctví. Jeho nové promyšlení v rámci situace, ve které jsme, zatím nebylo podniknuto. Je jasné, že nemůžeme setrvávat v pozici neutrální nadřazenosti z doby mezi válkami, v níž bychom se soustředili jen na duchovní věci, která ostatně ani tehdy neutrální pozicí být nemohla. V zápase o mír a spravedlnost nemůže církev zůstat neutrální. Stejně tak však není možno, aby vytvářela frontu, ani aby se ve svých postojích dávala určit svými institučními zájmy, náladami nebo omezovat jen konfesijními nebo národními obzory či politickými koncepcemi. K služebné přítomnosti církve ve světě nepatří snaha vytvářet politické koncepce a angažovat se pro jejich uskutečnění. Ta je kořenem konstantinského bludu.

5. Současná teologická krize církve

(8) Pro pochopení současné krize naší církve je třeba si ujasnit tři pojetí, mezi nimiž u nás dochází k napětí.

(9) A. "Zásvětné" pojetí církve jako společenství "laciné milosti": Taková církev uhýbá Kristově přítomnosti, snaží se své členy vytrhnout z odpovědnosti za svět, odkazuje do záhrobí a nabízí lacinou milost bez životního závazku následovat Krista. V takovém zásvětně spiritualistickém pojetí se církev proměňuje v generální pojišťovnu spásy, v instituci soustředěnou na vlastní provoz a sebezáchovu.

(10) B. "Vnitrosvětské" (Výraz "vnitrosvětský" přejímáme z německé literatury, protože zatím nemáme přiměřený výraz český, který by vyjadřoval naznačené pojetí.) pojetí církve: Z cesty za Kristem církev schází i tehdy, soustředí-li se převážně na úkoly společenské přestavby světa, na programování těchto úkolů v domnění, že tím uskutečňuje království Boží. Proti Korintánům, kteří měli za to, že již vešli do království (1 Kor 4, 8), Pavel zdůraznil, že v této přítomnosti máme pouze závdavek Ducha (2 Kor 1, 22 5, 5 též Ř 8, 23), nejsme však ještě dokonalí (Fil 3, 12). Ztráta budoucnostního pólu víry může nastolit zákonické sudičství. Strhuje pak církev na mocensko-politickou rovinu.

(11) Obě naznačená pojetí ohrožují vlastní smysl církevního poslání. Ostatně, jak ukazují dějiny, začnou dříve nebo později působit retardačně.

(12) C. Církev poutníků: Vzkříšený Pán vede svůj lid jako církev poutníků po úzké cestě mezi únikem do věčnosti a určitou formou angažovanosti, již se ztrácí mezný obzor jeho příchodu. Ukřižovaný a vzkříšený Kristus se ve zvěstování církve přiznává k tomuto světu, který byl stvořen pro něho a skrze něho (Kol 1, 16). Po Kristově vzkříšení svět - všecka kosmická i dějinná skutečnost - nepatří démonům, nýbrž Bohu, který jej stvořil. V Božím jménu smíme a máme přemáhat zlé s jistotou, že na konci dějin zvítězí Boží pravda. V této víře jsme přesvědčeni, že všecka dobrá práce má svůj smysl. Na tom pozadí kladně oceňujeme hodnoty civilizace a kultury a podílíme se na jejich tvorbě.

(13) Svět ovšem v této časnosti není ještě světem vykroupeným. V eschatologickém dění, na které čekáme ve zvěsti a životě sborů, odhaluje vzkříšený Pán falešné a mesiánské nároky církve i všeho stvoření, osvobozuje od nich své vyznavače. Posílá je, aby byli služebně přítomni ve světě. Kristovské projevy služby člověku vyrůstají z prostředí konkrétních zkušeností. Svou svobodu k lásce a službě však nesmí křesťan užívat jako "zástěru zlosti" (1 Pt 2, 16). Poutnická cesta znamená, že církev se varuje pokušení diabolizace jedněch stránek dějinné skutečnosti a posvěcování druhých Božím jménem. Eschatologická existence, která ví o dočasnosti lidského života, o nedokonalosti každého lidského díla a o předběžnosti tohoto věku, je něco zcela jiného než vnitřní emigrace, která se zříká odpovědnosti. Je to cesta věčnosti, střízlivosti, otevřenosti, trpělivého hledání v naději i ohledávání v pokání (Iz 8, 10 - 9, 2); vede k přesahování problematiky, do níž se lidský svět sám uzavírá.

(14) D. Podstata krize: Základní teologická krize spočívá dnes v tom, že naše církev nedorostla oné roviny, kterou označujeme jako rovinu eschatologickou a že se na synodech ocitá v teologickém vakuu. Není jasně a zřetelně rozlišováno mezi pojetím vnitrosvětským a pojetím eschatologickým. Nejde ovšem

jen o teoretické rozlišování. Jak ukazují kritické hlasy uvnitř církve s poukazem na minulé synody (XVI. a XVII.), jde předně o to, že církev nemá dost vnitřních teologických sil, aby se nedávala vnitrosvětským pojetím strhnout k různým projevům a postojům, jejichž zázemí nebylo v teologickém rozhovoru ujasněno nebo bylo příliš určováno dějinnou situací. Někteří členové XVII. synodu se, jak dosvědčují, necítili vnitřně dost svobodni ve svém rozhodování. Došlo tak ve skutečnosti k vážnému oslabení základu církve, jímž je vnitřní svoboda z evangelia.

(15) To má i další důsledky:

a) Nejednou si dáváme vnucovat svá témata zvnějšku, místo abychom je přijímali zevnitř, ze zvěsti Písmem. Synody proto nezvládají svá témata z víry.

(16) b) Nedovedeme se soustředit na své nívlastnější poslání a nedovedeme společně hovořit o vlastních bohosloveckých základech. Ztrácíme se v otázkách řádů, v otázkách právních a hospodářských, zatímco vlastní život a zápasy víry o pochopení zvěsti Písma ve sborech na synod nepronikly.

(17) c) Má to ovšem i důsledky ve vztahu k veřejnosti: církev se svému okolí začne jevit jako instituce, která se přímo a bezprostředně podílí na veřejném politickém dění, jako instituce kulturní nebo osvětová. Poněvadž však její ideové východisko se liší od východisek ostatních veřejných institucí, jeví se pak církev jako síla provokující, není protikladná. Naproti tomu je naším trvalým úkolem, pokud je na nás (Řím 12, 18), vydávat před světem jasné svědectví a nedopouštět, aby jméno Boží a dílo Kristovo bylo znevažováno podezřením, že se církev o ně chce zasazovat politickými prostředky. To Ježíš svým životem jednoznačně odmítl. Církev Kristova působí ve světě jako kvas nepřímé. Jejím posláním není panovat, nýbrž sloužit (Mk 10, 42-45 Lk 22, 25-27). Zeslábla-li její oddanost Kristu ve společenství sboru, nemůže svou situaci řešit teologicky tak, že se začne přímo angažovat ve světě. Nevřeší ji tím, dovolí-li, aby do teologického vakua, k němuž došlo na synodech, pronikalo vnitrosvětské pojetí církve. Toto pojetí ohrožuje teologickou základnu zevnitř. Zásvětné pojetí se může opřít

o jistou tradici; zatím však nenabídlo přesvědčivější argumenty, s kterými bychom se musili vyrovnávat, a nemá ani přitažlivost pro mladou generaci. Zato vnitrosvětské pojetí má argument v objevu Ježíšova lidství. Nezapomeňme však, že Ježíšova solidarita s člověkem byla solidaritou na hluboké lidské rovině a že jeho skutky lásky a pomoci nedovolují sestavit žádnou vnitrosvětskou koncepci, podle které by byl Ježíš postupoval. Pomáhal proto, aby pomohl, uzdravoval, aby uzdravil; bránil se tomu, aby jeho skutky lásky byly zneužity jako prostředky k posilování skupinových zájmů. Ježíšova solidarita neměla nic společného se zákonickým pojetím spravedlnosti zélotů, v nichž Ježíš viděl pro sebe satanské pokušení (Mt 4, 8-11 Mk 8, 21-23). Vnitrosvětské pojetí není vůči pokušení zákonictví odolné.

(18) Naše základní krize je krize christologická. Spočívá v kusém chápání osoby a díla Ježíše Krista, konkrétně v nevyřešenosti otázky poměru milosti a zákona, která je pro pochopení evangelia ústřední.

(19) Bylo by pošetilé nekonfrontovat v otevřeném rozhovoru pozici, kterou zastáváme v odpovědnosti za budoucí cestu církve, se svědectvím Písem, a bylo by teologicky nevěcné odbýt ji výtkou, že nadbíhá stávajícím pořádkům.

6. Přítomnost církve ve světě v modlitbě a službě

(20) Věříme, že nejvlastnější službou církve, kterou je pomáháno světu a lidem v něm, je přímluvná modlitba. Modlitba zbavuje církev namyšlenosti, jakoby ona měla na všechny bolesti světa recept, i zase malomyslných křečí, že její recepty jsou odmítány a že nemá dost moci, aby je světu vnutila. Nadto ji modlitba osvobozuje i zavazuje k tvořivé účasti na každém díle nápravy a pomoci. Má-li se církev modlit za svět a sloužit v něm, musí se v něm také umět pravdivě a věcně orientovat.

(21) Od nejstarších dob se církev modlí za mír (1 Tim 2, 2), za spravedlivou vrchnost (1 Pt 2, 13) a za jednotu všech křesťanů (Jan 17, 21).

(22) A. Mír. Církev je přesvědčena, že předpokladem trvalého míru ve světě je dorozumění, důvěra, odpuštění a smíření mezi lidem i mezi národy. Tyto hodnoty jsou v evangeliu. Církev

má za to, že svou prací ve sborech i ekumenickými styky prospívá míru ve světě. Ví ovšem, že mír je i záležitostí politickou, v níž jde o to, nalézt také mocenské předpoklady pro dosažení a udržení míru. Jde o konkrétní návrhy, o jejich výklad a přijetí ve veřejnosti. Otázka míru je v atomovém věku existenční otázkou celého lidstva; starost, aby se evangelium dostalo lidem živým, opravňuje dnes i přímé slovo církví k této věci. Církev českobratrská evangelická se na minulém synodu rozhodla pro spolupráci v KMK v naději, že v jejím ekumenickém společenství bude možno jednat o otázkách míru s bratry z celého světa a vytvářet ovzduší dorozumění a pokoje ve světě. Církev musejí dbát toho, aby se nestaly základnou názorů, které by mohly zvyšovat napětí ve světě a tím přibližovat nebezpečí atomové války.

(23) B. Spravedlnost. Církev nemůže nevěřit, že mír je ohrožen i tam, kde narůstá hlad, bída a útlak celých národů. Souhlasíme s těmi hlasy v ekumeně, které odmítají optimistický evoluční pohled na vývoj lidstva a upozorňují na hluboké rozdíly mezi národy a společenskými skupinami a na skutečnost světového třídního boje. Svému postoji v těchto věcech dává naše církev výraz podporou programu boje proti rasismu, přijatého SRC, i spoluprací v KMK, solidarizujíc se tak s bratry z "třetího světa", kteří bojují za rasovou rovnoprávnost a za odstranění hospodářského útlaku svých zemí.

(24) Opouštěli bychom ovšem základnu evangelia tam, kde bychom přistupovali k otázkám míru a spravedlnosti ve světě pouze z vnějších vypočítavých motivů a chtěli tak zajišťovat pro sebe větší prostor vlivu a působení, nikoliv z motivů odpovědnosti za všechny lidi, za které Kristus umřel (2 Kor 5, 15) a z motivu ryzí solidarity s trpícími, v nichž je Kristus ve světě přítomen (Mt 25, 40).

(25) C. Socialistická přítomnost. Poněvadž Kristovo vítězství platí všude, nemůže církev své poslání plnit jinak než že přijme za čas své služby právě tu přítomnost, do které je poslána a právě to místo, na které je svým Pánem postavena. Proto cesta vnitřní i vnější emigrace není naše cesta. Žijeme v rámci socialistických států. Jako systém vlády je socialismus

v současné době skutečně právě v těchto státech. Přitažlivost socialismu pro "třetí svět", pro mladou generaci celého světa (Světová studentská křesťanská federace), pro řadu významných teologů, je veliká. Skutečnost, že jsme v posledních letech prošli krizí, na tom nic nemění. Přitažlivost socialismu spočívá v tom, že je takovým uspořádáním společnosti, které odpovídá racionálním možnostem a dějinným podmínkám v době industrializace a vědecko-technické revoluce. Služebná přítomnost křesťanů se v socialistické společnosti projevuje předně v tom, že nemohou jinak než poctivě konat svou práci jako službu člověku, snaží se přitom odkazovat svědectvím života ke Kristu. V něm hledají nejen osobní potěšení evangelia, nýbrž i sílu k poctivosti, obětavosti, pravdivosti, k tomu, aby se nedali pohltit konsumním způsobem života a nezájmem o souvislosti širší a hlubší.

(26) D. Stát. Entuziastický anarchismus, který si církev idealizuje do podoby království Božího a zásadně odmítá mocenské struktury, není biblický (Ř 13, 1 1 Pt 2, 13n). Církev oceňuje služby těch, kdo v mocenských strukturách odpovědně stavějí hráze anarchii a organizují podmínky vnějšího života. Proto se také křesťané vždy modlili za ty, kdo jsou v moci postaveni (1 Tim 2, 2). Církev je si vědoma toho, že v širším národním a státním společenství musí respektovat právní řád v celé společnosti. Svobodě víry zaručené ústavou rozumí tak, že v otázkách víry a vyznání má svobodu k tomu, aby ve své poslední oddanosti a ve svých rozhodováních z víry patřila jedině Kristu.

(27) Žijeme ve společnosti, kde vzrůstá počet těch, kdo církev a její podstatu neznají a kde proto může snadno dojít k různým nedorozuměním i napětím. Nesmí být záměrem církve takováto napětí vyvolávat nebo dokonce vyhledávat. Ve své specifické přítomnosti ve světě, která je přítomností ve víře, nikoliv přítomností mocensko-politickou, musí církev hledat vlastní cesty, jak by nedorozumění vysvětlila, varujíc se nátlaku uvnitř církve i mimo církev. Může přitom počítat jen s pravdivým, otevřeným a trpělivým rozhovorem u vědomí, že ani ona nikdy nemá pravdu cele v rukou a v naději, že tato pravda se dotkne svědomí těch, kdo o věcech rozhodují (Mt 10, 18nn). Kristova církev

nevychledává mučednictví, dovede se však radostně přiznat ke Kristovu kříži (1 Pt 2, 21nn Žd 11, 26 Sk 5, 41).

(28) E. Ekumenické hnutí. Je nadějným rysem našich dní, že se při plnění svého poslání, zejména ve věci míru a spravedlnosti ve světě, setkávají církve v ekumenickém hnutí. Vyznání víry v církve obecnou a modlitby za jednotu tak nabývají konkrétní podoby. Nechceme ovšem za cenu vnější jednoty přejít hluboké otázky víry a svědomí, i když jsme otevřeli přístup ke stolu Páně křesťanům jiných denominací. Tím, že Českobratrská církev evangelická otevřela přístup ke stolu Páně, dala najevo, že chce ekumenismus chápat v perspektivě budoucího shromáždění kolem trůnu Beránkova, nikoliv však ve světle jeho případných výhod nebo vnějšího vlivu.

7. Církev znamená nového stvoření

(29) Církev nemá cíl sama v sobě. Na konci věků církev nebude (Zj 21, 22). Avšak do svého příchodu si tu Kristus bude shromažďovat svůj lid. Služebná přítomnost církve neznamena její rozplynutí ve světě, nýbrž vede k hlubšímu obecenství víry s Kristem. Toto obecenství vystupuje ze své polooanonymní rozptýlenosti na veřejnost v bohoslužebném shromáždění. V tomto shromáždění dochází z Ducha svatého k obrácení a znovuzrození (Mt 18, 3 J 3, 3-7), které jsou základem křesťanova života. Duch svatý v něm osvobozuje od sobectví, nenávisť, zaujetí, myšlení ve frontách, od konfesijní výlučnosti, nacionálního sobectví a zmocňuje ke svědectví a službě. Proto při plnění své funkce nemůže církev než věnovat těmto shromážděním a jejich evangelizačnímu poslání soustředěnou pozornost. Nečiní tak proto, aby vybudovala vnějšně silnou církevní instituci, nýbrž proto, aby ve světě vytyčovala v obecenství víry, lásky a naděje znamení nového stvoření (2 K 5, 17) a věku budoucího (Žd 6, 5). Církev nebude moci plnit své poslání služebné přítomnosti ve světě, nebude-li se ve vši své křehkosti a předběžnosti shromažďovat a v bohoslužebném životě stále znovu stávat závdavkem a prvotinou nového věku; tak se světu symbolicky ukazuje skutečnost Kristova vzkříšení.

8. Závěr

(30) Pravdu, která může církvi pomoci, zvěstujeme a přijímáme jako osvobození z evangelia. Nemůžeme ji církvi uložit jako břímě zákona či jako požadavky svých ideálů nebo etických představ. Břímě zákona by mohlo zvrhnout církev do situace, v níž by se jí ztratil obličej Božího milosrdenství. Tím ovšem nechceme zastávat lacinou milost, ve které se Boží milosrdenství také ztrácí, kdykoliv se z evangelia stává útěšně sentimentální prostředek.

(31) Máme za to, že budoucí cesta církve bude probíhat ve znamení tvůrčí polarizace mezi pojetím církve jako nového stvoření, kterým se stává v bohoslužebném shromáždění, a pojetím církve jako služebné kristovské přítomnosti ve světě. Tato polarizace je projevem toho, že v této časnosti, pro lidský hřích, nedovedeme spojit lásku k Bohu a lásku k bližnímu v jednotu, která je zaslíbena (1 K 13).

(32) Budoucí cesta církve se může otevřít jen z Ducha. Veni Spiritus Creator: Přijď, Duchu Stvořiteli !

Poradní odbor teologický
pro XVIII. synod českobratrské
církve evangelické,
1973.

Stanovisko poradního odboru teologického k diskusi o elaborátu předloženém XVIII. synodu

Předkládáme své votum k obsahu diskuse o elaborátu "Poslání církve v přítomnosti", jak jsme ji mohli sledovat na základě písemných příspěvků, které došly synodní radě. Většina těchto příspěvků je písemnou formulací ústního projevu předneseného na XVIII. synodu. Přihlížíme i k pozdějším příspěvkům a také k teším 15 bratří a sester z prosince 1973. I když jsme všechny připomínky vzali vážně v úvahu, nedošli jsme k závěru, že bychom museli opouštět zásadní stanoviska v elaborátu vyjádřená.

Rekapitulace

(1) Zájmu o otázky elaborátu, který zaznívá z těchto příspěvků, i věcného přínosu řady bratří si velice ceníme. Jejich přínos vidíme v zásadním rozvedení některých témat, která elaborát předkládá. K nim patří otázka prorocství na základě "vztahu prorok-král v Izraeli", což byl vztah uvnitř Božího lidu, a otázka "notorického nezájmu Nového zákona na společenském řádu jeho doby", s nimiž je potřeba se dále teologicky vyrovnávat.

(2) Důraz na soustředěnost na Písmo, charismata a sbor, na specifičnost a nenahraditelnost poslání církve je v některých příspěvcích velice výrazný. Je významně podtržen proti našemu "církvnímu velikášství, nepochopení Boží pravdy a podlehnutí infekci doby plné falešného humanitářského mesianismu", proti představě, že církev je povolána k řešení a prosazování politických otázek světa.

(3) Pokus najít "cestu mezi tzv. zásvětnou orientací a vnitrosvětskou angažovaností, za níž údajně nestojí hluboký teologický grunt", je označen jako "bezpochyby legitimní". Jeho aplikační rozpracování s přibráním inkarnačního motivu je požadováno jako významný úkol syntézy kladných motivů ve stávajících důzřezích v církvi.

(4) Celá řada příspěvků obrací pozornost k otázce angažovanosti křesťana ve společnosti. "Za nejzávažnější teologický problém považují ... trvale otázku angažovanosti jednotlivého křesťana i